

У МКХ-10 такі стани переважно кодуються в рамках розладів адаптації, проте іноді ностальгія приймає форму навіть тяжкого психотичного стану. На сьогодні, депресивні стани ностальгічного характеру залежно від вираженості окремих клінічних аспектів кодуються у МКХ-10 як F32 – депресивний епізод, F43.2 – розлади адаптації, або ж F 34.1 – дистимія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скрипніков А. М. Ментальне здоров'я населення Полтавської області : колективна монографія / за ред. А. М. Скрипнікова, Л. О. Герасименко. Полтава : ПП «Астроя», 2023. 190 с.
2. Ждан В. М. Основи медичної психології : навч.-метод. посіб. / В. М. Ждан, А. М. Скрипніков, Л. В. Животовська, Г. Т. Сонник, М. О. Денєко. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2014. 255 с.
3. Юр'єва Л. М. Охорона психічного здоров'я [Електронний ресурс]: підручник для лікарів / [колектив авторів]; за заг. ред. професора Л. М. Юр'євої, професора Н. О. Марути. Харків : Строков Д. В., 2022.
4. Герасименко Л. О. Ностальгія у сучасному світі. *НейроNEWS: психоневрологія та нейропсихіатрія*. 2020. № 8. С. 16–17.
5. Гринь К. В. Депресії пізнього віку: поширеність та клініко-психопатологічні особливості. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. Т. 5, № 3(25). С. 40–45.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ДО ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Калюжна Ю. І.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
ukaluzna154@gmail*

Проблема планування професійної кар'єри сучасного фахівця є однією з найважливіших у контексті професіоналізації особистості. Різні її аспекти розглядалися у дослідженнях вітчизняних психологів, педагогів, соціологів Баклицького І., Кокун О., Гончарової Н., Петровської І., Алексєєвої С., Єршової Л., Закатнова Д., Лозовецької В., Орлова В. та ін. Автори зазначають, що кар'єра – це певна модель життєвого успіху особистості, у якій поєднуються основні суспільні цінності та

уявлення самої людини про пріоритетний життєвий шлях. Вона є результатом розробки життєвих планів особистості та передбачає постійне підвищення професійного рівня, включаючи і зміну трудової діяльності. Ці дослідники вирізняють також основні психологічні компоненти цього феномену [3; 5; 7; 8; 9].

Першим з них є мотиваційно-цільовий компонент, який охоплює систему потреб особистості, її мотивів та цінностей, сенсоутворюючих життєвих цілей та проєктів щодо їх досягнення. Друга складова кар'єри стосується визначення послідовних етапів її проєктування та послідовних періодів реалізації. Третя складова відображає результативний аспект, передбачення досягнень або зміни ролей у професійній діяльності, а тому розвивається пізніше від попередніх. У цілому ж планування професійної кар'єри розглядають як динамічну характеристику процесу, який приводить людину до успіху у своїй професійній сфері [5].

Не дивлячись на велику кількість робіт з цього питання, проблема змісту та структури готовності до проєктування професійної кар'єри у студентському віці потребує подальшого поглибленого вивчення та конкретизації.

Питання налаштування особистості на продуктивну професійну працю сьогодні розглядають у своїх роботах Карамушка Л., Антонова Н., Байбекова Н., Богдан Л. та інші автори. Вони вирізняють особистісний та функціональний підходи до його аналізу. В контексті особистісного підходу психологічна готовність до професійної праці визначається як усвідомлення людиною власних потреб, цінностей і на основі цього – як розвиток необхідних професійно важливих якостей. У рамках функціонального підходу до аналізу цього психологічного утворення готовність до професійної праці розглядається як певні особливості психічних функцій, без яких неможливе успішне виконання працівником своїх обов'язків [1; 2; 4; 6].

Для розвитку психологічної готовності до професійної праці в умовах вищої школи є особливо важливим є вивчення її функціонального аспекту. Саме у його рамках можна виявити основу методичної розробки засобів формування складових готовності студентської молоді як до професійної праці у цілому, так і до процесу проєктування майбутньої кар'єри.

Отже, з точки зору функціонального підходу аналізу готовності до професійної діяльності, варто досліджувати у комплексі здатність студентів визначати мету кар'єрного розвитку, засоби її реалізації (у тому числі і особистісні якості як

функціональні засоби праці) та результати зусиль, які вказували б на успішне просування у професійному розвитку.

Метою нашого дослідження було виявлення налаштованості студентів на реалізацію цих етапів професійної праці у ході проєктування кар'єри. Нами було застосовано *методику* Карманова А. «Мета – Засіб – Результат», а також анкетування студентів-психологів I-II курсів навчання. Вибірка досліджуваних складала 98 осіб.

У цілому студенти усвідомлюють важливість окреслення мети кар'єрного шляху. Проте майже дві третини опитаних мали утруднення при її чіткому формулюванні. Це можна пояснити тим, що студенти початкових курсів ще недостатньо вирізняють основні аспекти професійної діяльності та очікування суспільства щодо професій соціономічного типу, необхідних для розвитку їх уявлення про майбутню кар'єру. Вирішення конкретних проміжних професійних цілей відбувалося ефективніше, але студенти відзначали, що постановка конкретної мети у ході аналізу психологічних феноменів на заняттях часто вимагає вольових зусиль, а її зміст не завжди вдається достатньо аргументувати. Особливі ускладнення виникають у ситуаціях, коли необхідно визначити систему послідовних цілей у роботі. Студентам також виявилось досить складно здійснити аналіз можливих причин недостатнього розвитку окремих складових кар'єрних орієнтацій та окреслити шляхи подальшого їх розвитку у контексті психологічного супроводу працівника. Тому значна частина студентів (близько 40% від числа опитуваних) виявили схильність прийняти допомогу викладача, посилаючись на його професійний авторитет при формулюванні мети кар'єрного розвитку.

Опитувана молодь також відчуває періодичні значні труднощі у виборі засобів для реалізації професійної кар'єри. Анкетування студентів виявило, що кожний третій з них пов'язував це з невиразністю поставленої мети на шляху кар'єрного зростання, її недостатньою особистісною значущістю або невеликою імовірністю її самостійного досягнення. Так, 42% студентів при опитуванні вказували також обмежений практичний досвід як основну причину ускладнень у виборі засобів та прийомів виконання професійних завдань. При цьому переважна більшість досліджуваних вбачали шляхи подолання ускладнень у розвитку цього аспекту кар'єрних орієнтацій за рахунок освоєння засобів фахової роботи у ході практичних, лабораторних занять з психологічних дисциплін та під час виробничої практики.

Щодо навичок оцінки професійної діяльності, то у навчальному процесі результат освоєння змістових моментів майбутньої професії студенти пов'язують переважно з оцінкою з боку викладача, а тому самостійно визначити віддалені аспекти кар'єрного зростання їм досить нелегко. Отже, зростає необхідність застосування комплексу методичних засобів, спрямованих на розвиток здатності планування успішного професійного шляху студентів.

У сучасних дослідженнях розглядаються методичні шляхи розвитку психологічної готовності до праці. Так, Богдан Л. вирізняє дві групи чинників формування готовності до професійної діяльності. До першої з них («умовно внутрішніх» або індивідуально-особистісних) відносяться широкий спектр мотивів особистості, наявність потреби у постійному самовдосконаленні, а також чіткість уявлень про зміст професійних завдань та рефлексію професійного становлення у ході ідентифікації з професією. До іншої групи чинників («умовно зовнішніх» або соціально-педагогічних) відносяться суттєві аспекти організації навчального процесу у вищій школі: залучення студентів до активної діяльності; забезпечення позитивного емоційного клімату під час освоєння професійних знань, створення умов для творчого підходу до навчання та підготовки майбутніх психологів у цілому [4].

Методичними засобами, які дозволяють розвивати водночас ці групи чинників готовності до планування кар'єри, є активні методи навчання. Так, застосування дискусії, мозкового штурму, обговорення наукових та практичних питань у ході евристичної бесіди та тренінгових занять є дієвими засобами і стимулювання пізнавальної активності молоді, і розвитку їх професійних умінь і навичок, а у цілому створює умови для творчого самостійного підходу молоді і до окреслення професійних перспектив, і до вибору засобів та прийомів, необхідних для їх реалізації у кар'єрному зростанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова Н. О. Психологічні детермінанти готовності до професійної діяльності психолога. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Збірник наукових праць. Серія «Психологічні науки»* / за ред. С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2011. Т.2, Вип. 6. С. 20–24.

2. Байбекова Н. Р. Формування готовності майбутніх психологів до консультативної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2013. №4. С. 38–41.

3. Баклицький І. О. Психологія праці : підручник. К. : Знання, 2008. 655 с.

4. Богдан Л. М. Психологічна готовність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. Актуальні проблеми психології. Том XI. Випуск 14. Київ. 2016. С. 5–13.

5. Гончарова Н. О. Психологічні особливості формування кар'єрних орієнтацій студентів. *Психологія і особистість*. 2020. №2. С.223–233.

6. Карамушка Л. М. Психологічна готовність студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри: зміст, структура, рівень і чинники. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2013. Вип. 16. С. 211–219.

7. Кокурн О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. 200 с.

8. Петровська І. Р. Психологічні особливості кар'єрних орієнтацій студентів-психологів. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 224–227.

9. Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти : навч. посіб. / [С. В. Алексєєва, Л. М. Єршова, Д. О. Закатнов, В. Т. Лозовецька, В. Ф. Орлов] ; за ред. Д. О. Закатнова. Житомир: «Полісся». 2018. 186 с.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В ПОЕЗІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ВИМІР

Карпенко З. С.

*Національний університет «Львівська політехніка»
karpenkozs@ukr.net*

Третій рік кровопролитної повномасштабної війни з імперіалістичною Росією, що призвела до незліченних жертв, каліцтв, втрат і вимушених переміщень населення засвідчує зростаючу потребу в розмаїтих засобах кризової психологічної допомоги. На наших очах відбувається дієве зміцнення зв'язку